

הלימוד של מלכי-צדק במזרח

מוריה המוקדמים של דת שלם חדרו אל קרב השבטים המרוחקים ביותר באפריקה ובאירואסיה, ובכל עת התמידו והטיפו את בשורתו של מלכי-צדק על אודות אמונתו ובטחונו של האדם באל האוניברסאלי האחד כמחיר היחיד הנדרש לשם קבלת חסדי האל. בריתו של מלכי-צדק עם אברהם היוותה את התבנית לכל התעמולה המוקדמת אשר נשלחה משלם וממרכזים אחרים. מעולם, בשום דת אחרת, לא נראו באורנטיה מיסיונרים נלהבים ונחושים יותר מן הגברים והנשים הנאצלים הללו אשר הפיצו את לימודו של מלכי-צדק בכל רחבי חצי הכדור המזרחי. המיסיונרים הללו גויסו מקרב שורות עמים וגזעים רבים, והם הפיצו את הלימוד בעיקר באמצעות המרת הילידים. הם הקימו מרכזי אימון בחלקים שונים של העולם, שם הם לימדו את הילידים על אודות דת שלם, ואז גייסו את התלמידים הללו על-מנת שישמשו כמורים בקרב בני עמם.

1. הלימוד של שלם בהודו הודית

בימיו של מלכי-צדק הייתה הודו מדינה קוסמופוליטית, אשר זה עתה הוכפפה לשליטתם הפוליטית והדתית של הפולשים הארים-אנדיטים מצפון וממערב. באותה עת חדרו הארים באופן נרחב אך ורק לחלקי הצפוניים והמערביים של חצי-האי. הודים הללו, אשר זה עתה הגיעו, הביאו עמם את אליליהם השבטיים הרבים. צורות הפולחן הדתיות שלהם דמו עד מאוד למנהגי הטקס של אבותיהם המוקדמים יותר, האנדיטים, בכך שהאב עדיין שימש ככוהן והאם ככוהנת, ואילו הקמין המשפחתי עדיין שימש כמזבח.

הכת הוודית נמצאה אז בתהליך של צמיחה ומטמורפוזת תחת הכוונת קסטת הברהמינים, קסטת המורים-הכוהנים, אשר נטלו לידיהם בהדרגה את השליטה על טקסי הפולחן המתרחבים. המיזוג של שלושים-ושלוש האלוהויות האריות כבר היה מצוי בעיצומו בשעה שהמיסיונרים של שלם חדרו לצפונה של הודו.

הפוליתאיזם של הארים הללו ייצג התנוונות של המונותאיזם המוקדם יותר שלהם, התנוונות אשר נגרמה בעטייה של היפרדותם ליחידות שבטיות, כאשר כל שבט סגד לאל משלו. התנוונות זו של דוקטרינת השילוש והמונותאיזם המקוריים של האנדיטים במסופוטמיה, הייתה מצויה בתהליך של הרכבה מחדש במהלך המאות הראשונות של האלף השני לפני יסוע. האלים הרבים אורגנו בפנתיאון בהנהגת המשולשת של דִיֶאוס פִיטָאר, אדון השמים; של אינְדְרָא, אדון האטמוספירה הסוער; ושל אַגְ'ני, אל האש בעל שלושת הראשים, אדון הארץ וסמל אשר נותר כשריד ממושג קודם של השילוש.

התפתחויות הנוֹתֶאֱסִטוֹת מובחנות סללו את הדרך לעבר מונותאיזם התפתחותי. לעיתים קרובות היה זה אג'ני, האלוהות הקדומה ביותר, אשר רומם כאבי הפנתיאון כולו וכעומד בראשו. עיקרון אלוהות האב, אשר לפעמים נקרא פֶּרְגֶ'אפְטִי, ולעיתים כונה בְּרֶהְמָה, שקע אל תוך הקרב התיאולוגי שבו לחמו מאוחר יותר הכוהנים הברהמינים עם מוריה של שלם. הברהמן נתפש כעיקרון האנרגיה האלוהית אשר מפעיל את כלל הפנתיאון הוודי.

המיסיונרים משלם הטיפו על אודות האל האחד של מלכי-צדק, העליון שבשמיים. תיאור זה לא עמד בסתירה גמורה למושג המגיח של האב-ברהמה כמקור של כל האלים כולם, ואולם הדוקטרינה של שלם הייתה בלתי-ריטואלית, ולפיכך עמדה בניגוד ישיר לדוגמות, למסורות וללימודי הכהונה הברהמינית. הכוהנים הברהמינים לעולם לא יקבלו את הלימוד של שלם על

אודות גאולה דרך אמונה, ועל אודות חסד האל העומד בנפרד מהמצוות הריטואליסטיות ומטקסי הקורבנות.

דחייתה של בשורת מלכי-צדק על אודות הביטחון באל והגאולה דרך אמונה, היוותה עבור הודו נקודת תפנית חיונית. המיסיונרים משלם תרמו רבות לאובדן האמונה בכל האלים הוודיים הקדומים, ואולם המנהיגים, כוהני הוודה, סירבו לקבל את הלימוד של מלכי-צדק על אודות האל האחד ועל אודותיה של אמונה פשוטה אחת.

במאמץ ללחום במוריה של שלם, ליקטו הברהמינים את כתבי הקודש של אותם ימים; ואיגוד זה, כפי שתוקן מאוחר יותר, הגיע עד לזמנים המודרניים בדמותה של הריג-וודה, אחד מן הספרים העתיקים והקדושים ביותר. לאחר מכן הגיעו הוודות השנייה, השלישית, והרביעית, במסגרת המאמץ של הברהמינים לגבש ולנסח את טקסי הפולחן והקורבן שלהם, ולקבע אותם עבור העמים של אותם ימים. במיטבם, הכתבים הללו מהווים מקבילה לכל גוף אחר בעל אופי דומה של יופי מושגי ושל הבחנה באמת. ואולם, ככל שהלכה הדת העליונה הזו והזדהמה באלפים על-גבי אלפים של אמונות טפלות, כתות, וריטואלים מדרום-הודו, כך היא עברה מטמורפוזה מדורגת והפכה למערכת התיאולוגית הרב-גונית ביותר אשר פיתח האדם בן התמותה מעודו. בחינתן של הוודות תגלה כמה מן המושגים הגבוהים ביותר על אודות האלוהות אשר נהגו מאז ומעולם, לצד כמה מן המושגים הבזויים יותר אודותיה.

2. ברהמהניזם

ככל שהמיסיונרים משלם הלכו וחדרו דרומה אל תוך הדקאן הדרומי, הם נתקלו במערכת קסטות הולכת וגדלה, תכניתם של הארים אשר נועדה למנוע את אובדן זהותם הגזעית אל מול נחשול גואה של עמי סאנגיק משניים. מכיוון שקסטת הכוהנים הברהמינים הייתה המרכז והמהות של מערכת זו, הסדר החברתי הזה עיכב עד מאוד את התקדמותם של המורים משלם. מערכת הקסטות הזו לא הצליחה להציל את הגזע הארי, ואולם היא אכן הצליחה להנציח את הברהמינים, אלו אשר בתורם שמרו על עליונותם הדתית בהודו עד עצם היום הזה.

וכעת, עם היחלשות הוודיזם בשל דחייתה של אמת גבוהה יותר, עמדה הכת של הארים אל מול התקפות הולכות וגוברות מן הדקאן. במאמץ נואש לעמוד בפרץ נוכח הנחשול הגואה של ההכחדה הגזעית ושל ההשמדה הדתית, ביקשה הקסטה הברהמינית לרומם את עצמה מעל לכל דבר אחר. הם לימדו כי הקרבת הקורבנות לאלוהות הייתה יעילה ביותר בפני עצמה, וכי עוצמתה הייתה כזו אשר לא ניתן לעמוד בפניה. הם הכריזו כי בין שני העקרונות האלוהיים המהותיים ביקום, האחד היה אלוהות הברהמן, ואילו האחר היה הכהונה הברהמינית. כוהניו של שום עם אחר באורנטיה לא התיימרו לרומם את עצמם אפילו מעל לאלוהיהם, ולהעטיר על עצמם את הכבוד אשר היה מנת חלקם של אלוהיהם. ואולם, הם הרחיקו באופן כה אבסורדי בטענותיהם המתיימרות, עד אשר כלל המערכת הרעועה התמוטטה אל מול הכתות הקלוקלות אשר שטפו פנימה מן הציוויליזציות הסובבות הפחות מתקדמות. הכהונה הוודית העצומה עצמה נכשלה ושקעה מתחת לשטף השחור של הרפיון והפסימיזם, אשר יומרתם האנוכית ונעדרת החוכמה שלהם עצמם הביאה על הודו כולה.

ההתרכזות הבלתי-ראויה בעצמי הובילה ללא ספק לפחד מהנצחתו הבלתי-אבולוציונית של העצמי במעגל בלתי-פוסק של התגשמויות עוקבות בדמות אדם, חיה או צמח. ומכלל האמונות המזהמות, אשר יכלו להידבק למה שעשוי היה להיות מונותאיזם בהתהוות, אף אחת לא הייתה מכשילה כמו האמונה הזו בגלגול נשמות – הדוקטרינה על אודות התגשמות-מחדש של נשמות – אשר הגיעה מן הדקאן הדרומי. אמונה זו, במעגל המונטוני החוזר על עצמו של התגשמויות מחדש, שללה מבני התמותה הנאבקים את תקוותם היקרה משכבר הימים, למצוא במוות את

אותה גאולה ואת אותה התקדמות רוחנית, אשר הייתה מנת חלקה של האמונה הוודית המוקדמת יותר.

במהרה לאחר לימוד זה, לימוד מתיש מבחינה פילוסופית, הגיעה ההמצאה של הדוקטרינה על אודות הבריחה הנצחית מן העצמי באמצעות שקיעה אל תוך המנוחה והשלווה האוניברסאליות של האיחוד המוחלט עם ברהמן, נשמת-העל של כלל הבריאה. תשוקותיהם של בני התמותה והשאפתנות האנושית הודחקו ביעילות והושמדו כמעט לגמרי. במשך יותר מאלפיים שנה ניסו המוחות הטובים יותר בהודו לחמוק מכל תשוקה, ובכך פתחו לרווחה את השער לכניסתם, מאוחר יותר, של אותן כחות ושל אותו לימוד, אשר אזקו כמעט לחלוטין את נשמותיהם של הינדים רבים בשלשלאות של חוסר-תקווה רוחנית. מכל הציוויליזציות, הציוויליזציה הארית-וודית הייתה זו אשר שילמה את המחיר הנורא ביותר בשל דחייתה של בשורת שלם.

הקסטות לבדן לא יכלו להנציח את המערכת הדתית-תרבותית של הארים, וככל שנפוצו ברחבי הצפון הדתות הנחותות מן הדקאן, כך התפתח עידן של ייאוש ושל חוסר-תקווה. במהלך הימים החשוכים הללו התפתחה הכת של אי-נטילת-חיים כלשהם, והיא שרדה מאז ועד עצם היום הזה. רבות מן הכחות החדשות היו אתאיסטיות הלכה למעשה, והן טענו כי ניתן להשיג את הגאולה אך ורק הודות למאמציו העצמיים של האדם, וללא עזרה. ואולם, ניתן למצוא שרידים מעוותים של הלימוד של מלכי-צדק, ואפילו של הלימוד של אדם, בתוך חלק גדול מן הפילוסופיה האומללה הזו.

אלו היו הזמנים שבהם נאספו כתבי הקודש המאוחרים יותר של הדת ההינדית, הברקמנות והאופנישאדות. לאחר שדחו את הלימוד על אודות הדת האישית באמצעות התנסות האמונה האישית עם האל האחד, ולאחר שהזדהמו בנחשול מבזה ומתיש של כתות ושל אמונות מן הדקאן, על האנתרופומורפים שלהם ועל רעיון גלגולי הנשמות אשר הביאו איתן, חוותה הכהונה הברהמינית תגובה אלימה כנגד האמונות המשחיתות האלה; ובאופן מובחן חל מאמץ לתור אחר המציאות האמיתית ולמצוא אותה. הברהמינים יצאו לדרך במטרה להסיר את האנתרופומורפים מתוך מושג האלוהות ההודי, אך בעשותם כן הם נכשלו בשגיאה הגסה של הסרת האישיות ממושג האל, וכאשר הם הגיחו לא היה ברשותם אידיאל נשגב ורוחני של אב פרדיס, אלא רעיון מרוחק ומטאפיזי על אודות מוחלט חובק-כל.

מתוך מאמציהם לשימור-עצמי, דחו הברהמינים את האל האחד של מלכי-צדק, וכעת הם מצאו את עצמם עם ההיפותזה של ברהמן, אותו עצמי פילוסופי סתמי ומתעתע, אותו זה בלתי-אישית וחסר-עוצמה אשר הותיר את חייה הרוחניים של הודו חסרי-ישע וחסרי-אונים למן אותו יום אומלל ועד למאה העשרים.

עליית הבודהיזם בהודו התרחשה בתקופה שבה נכתבו האופנישאדות. ואולם, על-אף ההצלחות שנחל הבודהיזם במשך אלף שנים, הוא לא הצליח להתחרות בהינדואיזם המאוחר יותר; למרות מוסריות גבוהה יותר, האופן שבו הציג בתחילה את האל היה אף פחות מוגדר מזה של ההינדואיזם, אשר סיפק אלוהויות נחותות יותר ואישיות. לבסוף נסוג הבודהיזם בצפון-הודו אל מול הסתערותו של האסלאם המיליטנטי, אשר כלל מושג ברור וחד של אֵלָה כאל העליון של היקום.

3. הפילוסופיה הברהמינית

אף-על-פי שהחלק הגבוה ביותר בברהמיניזם היווה אך בקושי דת, הייתה זו אחת מן ההעפלות הנאצלות ביותר של הדעת האנושית אל מרחבי הפילוסופיה והמטפיזיקה. המוח ההודי, לאחר שיצא לדרכו במטרה לגלות את המציאות הסופית, לא פסק עד אשר גיבש השערות בנוגע לכל היבט כמעט בתיאולוגיה, למעט המושג הדואלי המהותי של הדת: קיומו של האב האוניברסאלי

של כלל הברואים ביקום, ועובדת התנסות ההרקה ביקום של ברואים אלו ממש, בעודם מבקשים להשיג את האב הנצחי, אשר ציווה עליהם להיות מושלמים, ממש כשם שהוא עצמו מושלם.

הדעות של אותם ימים אכן תפשו, באמצעות מושג הברהמן, את הרעיון של מוחלט מחדר-כל, וזאת משום שהשערה זו זוהתה בעת ובעונה כאנרגיית יצירה וכתגובה קוסמית. ברהמן נתפש כמצוי מעבר לכל הגדרה, כניתן להבנה אך ורק על-ידי שלילה של כל האיכויות הסופיות בזו אחר זו. בהחלט הייתה זו אמונה בהוויה מוחלטת, אפילו אינסופית, ואולם מושג זה נעדר כמעט לחלוטין תכונות אישיות, ומשום כך לא יכלו אנשי-דת יחידים להתנסות בו.

ברהמן-נאריאנה נתפש כזה ההויה המוחלט, האינסופי, כעוצמת הפוטנציאל הקדומה של הקוסמוס הפוטנציאלי, כעצמי האוניברסאלי אשר מתקיים לאורך כלל הנצח באופן סטטי ופוטנציאלי. אילו יכלו הפילוסופים של אותם ימים להתקדם אל הצעד הבא בהמשגת האלוהות, אילו יכלו לתפוש את ברהמן כסימוכי וכיצירתי, כאישיות אשר הוויות ברואות ומתפתחות יכולות לגשת אליה, כי אז ייתכן שלימוד מעין זה היה הופך לתצוגה המתקדמת ביותר של האלוהות באורנטיה, וזאת משום שהיא הייתה כוללת את חמש הרמות הראשונות של הפעולה הכוללת של האלוהות, והייתה עשויה לחזות בעיני הרוח את שתי הרמות הנותרות.

בשלב מסוימים, המושג של נשמת העל האוניברסאלית האחת, כסכום הכולל של כלל הקיום של הברואים את הוביל הפילוסופים ההודים לקרבה רבה לאמת על אודות ההוויה העליונה, ואולם אמת זו כלל לא הועילה להם, לפי שהם לא הצליחו לפתח כל גישה אישית סבירה או הגיונית להשגת מטרתם התיאורטית והמונולטיטית של ברהמן-נאריאנה.

ושבו, עיקרון הקארמה של המשכיות הסיבתיות, הינו קרוב ביותר לאמת של סינתזת ההשלכות של כלל הפעולות בזמן-מרחב בנוכחות האלוהות של העליון; ואולם, השערה זו מעולם לא סיפקה אפשרות ליחיד דתי להשיג את האלוהות באופן אישי ומתואם, אלא רק את היבלעותה של כלל האישיות בתוך נשמת העל האוניברסאלית.

בנוסף, הפילוסופיה של הברהמיניזם התקרבה עד מאוד להכרה בשכינתם של מכוונני המחשבה, אך זו עוותה בשל תפישה שגויה של האמת. הלימוד כי הנשמה הינה הברהמן השוכן היה סולל את הדרך לדת מתקדמת, אילולא הושחת לחלוטין על-ידי האמונה כי לא קיימת כל אינדיבידואליות אנושית למעט האוניברסאלי האחד השוכן.

במסגרת הדוקטרינה על אודות התמזגות נשמת העצמי עם נשמת העל, לא הצליחו התיאולוגים של הודו להותיר מקום להישרדותו של דבר-מה אנושי, דבר-מה חדש וייחודי, דבר-מה אשר נולד כתוצאה מן האיחוד בין רצון האדם לבין רצון האל. הלימוד על חזרת הנשמה אל הברהמן מקביל וקרוב לאמת על חזרתו של המכוון אל חיק האב האוניברסאלי, ואולם קיים דבר-מה נפרד מן המכוון אשר שורד אף הוא, והוא המקבילה המורונטית של האישיות האנושית. ומושג חיוני זה נעדר היעדרות אנושה מן הפילוסופיה הברהמינית.

הפילוסופיה הברהמינית תיארה בקירוב הרבה מן העובדות ביקום והתקרבה לאמיתות קוסמיות רבות, ואולם לעיתים קרובות מדי היא נפלה קורבן לשגיאה של הכישלון להבחין בין מספר רמות של מציאות, כדוגמת הרמה המוחלטת, הרמה הטרנסצנדנטאלית והרמה הסופית. היא לא הצליחה להביא בחשבון כי מה שעשוי להיות סופי ובבחינת אשליה ברמה המוחלטת, עשוי להיות מציאותי לחלוטין ברמה הסופית. והיא אף כלל לא הבחינה באישיותו החיונית של האב האוניברסאלי, אשר עמו ניתן להתקשר באופן אישי בכל הרמות, למן התנסותו המוגבלת של היצור האבולוציוני ומעלה עד להתנסותו הבלתי-מוגבלת של הבן הנצחי עם האב האוניברסאלי.

4. הדת ההינדית

בחלוף המאות חזרו התושבים בהודו במידת-מה לריטואלים העתיקים של הוודות, כפי שאלו הותאמו על-ידי הלימוד של המיסיונרים של מלכי-צדק, וכפי שגובשו בידי הכהונה הברהמינית המאוחרת יותר. דת זו, העתיקה והקוסמופוליטית ביותר מבין דתות העולם, השתנתה במידה נוספת בתגובה לבודהיזם ולג'איניזם, וכן בתגובה להשפעות האסלאם והנצרות אשר הופיעו בשלב מאוחר יותר. ואולם, עד לזמן שבו הגיע הלימוד של ישוע, הפך לימוד זה כה מערבי עד שהוא סווג "כדת של אדם לבן", ולפיכך גם זר ומוזר לדעת ההינדית.

כיום מתארת התיאולוגיה ההינדית ארבע רמות יורדות של אלוהות ושל אלוהיות:

1. הברהמן, המוחלט, האחד האינסופי, זה אשר הווה.

2. הטרימורטי, השילוש העליון של ההינדואיזם. בהתאגדות זו נחשב ברהמה, החבר הראשון, ככזה אשר נוצר-מעצמו מתוך הברהמן – אינסופיות. אילולא זוהה במידה כה קרובה לאינסופי האחד הפנתיאיסטי, יכול היה ברהמה להוות את הבסיס למושג של האב האוניברסאלי. ברהמה אף מזוהה עם הגורל.

הפולחן לחברים השני והשלישי בטרימורטי, שיוה ווישנו, החל באלף הראשון לאחר ישוע. שיוה הינו אדונם של החיים והמוות, אל הפוריות ושליט החורבן וההרס. וישנו הינו פופולרי עד מאוד בשל האמונה שאחת תקופה הוא מתגשם בגוף אנושי. וכך הופך וישנו למציאותי וחי בדמיונם של ההודים. יש המחשיבים את שיוה ואת וישנו לעליונים על הכול.

3. אלוהויות וודיות ובתר-וודיות. רבים מן האלים הנושנים של הארים, כדוגמת אג'ני, אינדרא, סומא, המשיכו והתקיימו במעמד משני לשלושת חברי הטרימורטי. למן ימיה הראשונים של הודו הוודית הגיחו והופיעו אלים נוספים רבים, ואף אלו השתלבו בפנתיאון ההינדי.

4. האלים למחצה: סופרמנים, אלים-למחצה, גיבורים, שדים, רוחות רפאים, רוחות רעות, שדונים, מפלצות, גובלינים וקדושי הכתות של הימים המאוחרים יותר.

אף-על-פי שבמשך זמן רב לא הצליחה הדת ההינדית להחיות את העם ההודי, בה בעת היא הייתה דת סובלנית בדרך-כלל. עוצמתה הגדולה טמונה בעובדה שהוכיחה את עצמה כדת הסתגלנית והאמורפית ביותר אשר הופיעה באורנטיה מאז ומעולם. היא מסוגלת לשנות עצמה כמעט ללא גבול, וניחנה בטווח יוצא-דופן של אפשרות התאמה גמישה, למן ההשערות הגבוהות, המונותאיסטיות-למחצה של הברהמן האינטלקטואלי, ועד לפטישיזם הגמור ולמנהגי הכת הפרימיטיביים של המעמדות הבזויים והנחותים של המאמינים הבורים.

ההינדואיזם שרד בשל העובדה שהוא מהווה למעשה חלק בלתי-נפרד מרקמתה החברתית הבסיסית של הודו. אין לו היררכיה נרחבת אשר ניתן להפריעה או להשמדה; הוא שזור בתבנית החיים של האנשים. יש לו יכולת הסתגלות לתנאים משתנים אשר מתעלה מעל לזו של כלל הכתות האחרות, והוא מפגין גישה סובלנית של אימוץ כלפי דתות רבות אחרות; ובהתאם לכך נטען כי גאוטמה בודהה ואפילו המשיח בעצמו הינם התגשמויות של וישנו.

מה שנדרש עד מאוד בהודו של היום הוא תצוגה של בשורת ישוע – אבהותו של האל והיותו בנים, ולפיכך חברים באחוות כלל בני האדם, בשורה המתגשמת באופן אישי בסעד אוהב ובשירות לחברה. בהודו קיימת המסגרת הפילוסופית, ומצוי בה מבנה הכת; כל אשר נדרש הינו הניצוץ המחיה של אהבה דינאמית, אשר מוצג בבשורתו המקורית של בן האדם, כאשר מפשיטים ממנה

את הדוגמות ואת הדוקטרינות המערביות, אשר נטו להפוך את חיי המתת של מיכאל לדת של האדם הלבן.

5. המאבק על האמת בסין

עת חלפו המיסיונרים של שלם דרך אסיה, בה בעת שהם הפיצו את הדוקטרינה על אודות העליון ועל הגאולה דרך האמונה, הם ספגו הרבה מן הפילוסופיה ומן המחשבה הדתית של הארצות השונות שדרכן הם עברו. ואולם, המורים אשר גייסו מלכי-צדק וממשיכיו לא מעלו באמון אשר ניתן בהם; הם אכן חדרו לכלל העמים ביבשת אירו-אסיה, והיה זה במחצית האלף השני לפני ישוע עת הם הגיעו לסין. ובמשך למעלה ממאה שנים קיימו בני שלם את המטה שלהם בסיפון, שם הם אימנו מורים סיניים אשר לימדו בכל רחבי מחוזות הגזע הצהוב.

כתוצאה ישירה של הלימוד הזה הגיחה בסין הצורה המוקדמת ביותר של הטאואיזם, והייתה זו דת שונה עד מאוד מזו הנושאת את אותו שם כיום. הטאואיזם המוקדם, או הפרוטו-טאואיזם, היה שילוב של הגורמים הבאים:

1. הלימוד השורד של סינגלאנגטון אשר נשמר במושג של שאנג-טי, אל השמיים. בימיו של סינגלאנגטון הפך העם הסיני למונותאיסטי הלכה למעשה; פולחנם התרכז באמת האחת, אשר נודעה לאחר מכן כרוח השמיים, השליטה האוניברסאלית. והגזע הצהוב מעולם לא איבד עד תום מושג תחילי זה של אלוהות, אף כי במאות העוקבות התגנבו בעורמה אל תוך דתם אלים ורוחות משניים רבים.

2. דת שלם של האלוהות הבוראת העליונה אשר מעניקה את חסדה לאנושות בתגובה לאמונת האדם. ואולם, נכון בהחלט כי עד לעת שבה חדרו המיסיונרים של מלכי-צדק אל ארצות האדם הצהוב, המסר המקורי שלהם היה שונה למדי מן הדוקטרינות הפשוטות של שלם בימי מאקיוונטה.

3. מושג הברהמן-המוחלט של הפילוסופים ההודים, יחד עם התשוקה לחמוק מכול רע. ייתכן וההשפעה המיותרת הגדולה ביותר אשר השפיעה על דת שלם בעת התפשטותה מזרחה, נגרמה על-ידי מוריה ההודים של האמונה הוודית, אשר הזריקו את תפישתם על אודות הברהמן – המוחלט – אל תוך מחשבות הגאולה של בני שלם.

האמונה המשולבת הזו נפוצה ברחבי ארצות האדם הצהוב והאדם החום כהשפעה בסיסית במחשבה הדתית-פילוסופית. ביפן, הפרוטו-טאואיזם הזה היה ידוע בשם שינטו, ובארץ רחוקה זו, הרחק משלם אשר בפלשתינה, למדו בני האדם על אודות מאקיוונטה מלכי-צדק, אשר שכן על-פני האדמה על-מנת ששמו של האל לא יימחה מזיכרון האנושות.

כלל האמונות האלה התבלבלו מאוחר יותר בסין והשתלבו עם כת פולחן האבות, אשר צמחה וממשיכה לצמוח בהתמדה. ואולם, למן ימיו של סינגלאנגטון, מעולם לא השתעבדו הסינים שעבוד חסר-ישע לעבודת הכוהנים. הגזע הצהוב היה הגזע הראשון אשר הגיח מן השעבוד הברברי אל הציוויליזציה הסדורה, וזאת משום שהיה הראשון להשיג מידה מסוימת של חופש מן הפחד הגמור מפני האלים, והוא לא פחד אפילו מפני רוחות הרפאים של המתים, כפי שפחדו מהן בני גזעים אחרים. סין הוכרעה מפני שלא הצליחה להתקדם מעבר לחופש המוקדם מן הכוהנים אשר רכשה לה; היא נפלה אל שגיאה אשר כמעט משתווה לזה בחומרתה – פולחן האבות.

ואולם, בני שלם לא עמלו לשווא. היה זה על בסיס בשורתם שהפילוסופים הגדולים של המאה הששית בסין בנו את תורותיהם. האווירה המוסרית והרגשות הרוחניים בימיהם של לאו-טסה וקונפוציוס צמחו מן הלימוד של המיסיונרים של שלם בעידן מוקדם יותר.

6. לאו-טסה וקונפוציוס

שש-מאות שנים בקירוב לפני הגעתו של מיכאל, נדמה היה למלכי-צדק, אשר עזב את הגוף זמן רב קודם, כי טוהר הלימוד שלו עומד בסכנה מופרזת בכדור-הארץ, בשל כל הדברים אשר נספגו אל תוך האמונות הקדומות יותר באורנטיה. למשך זמן מסוים, נדמה היה שמשימתו כמבשר בואו של מיכאל מצויה בסכנת כישלון. ובמאה השישית לפני ישוע, הודות לתיאום יוצא-דופן בין סוכנויות רוחניות, אשר אפילו המפקחים הפלנטאריים אינם מבינים אותו במלואו, חזתה אורנטיה בתצוגה יוצאת-דופן ביותר של אמיתות דתיות רבות. באמצעות מורים אנושיים אחדים, הוצגה מחדש בשורת שלם וקיבלה זריקת חיים, הרבה ממנה, כפי שהוצגה אז, שרד עד לזמן כתיבת שורות אלה.

מאה ייחודית זו של קדמה רוחנית התאפיינה, בכל רחבי העולם, במורים דתיים, מוסריים ופילוסופיים גדולים. שני המורים הבולטים בסין היו לאו-טסה וקונפוציוס.

לאו-טסה, התבסס ישירות על מושגי המסורות של שלם בשעה שהצהיר על הטאו כעל הגורם הראשון והאחד של הבריאה בכללותה. לאו היה אדם בעל ראייה רוחנית כבירה. הוא לימד כי גורלו של האדם הינו "איחוד של נצח עם הטאו, האל העליון והמלך האוניברסאלי". הבנתו את הגורמים האולטימטיביים הייתה חדה ביותר, לפי שכתב: "האחדות עולה מתוך הטאו המוחלט, ומתוך האחדות מופיעה הדואליות הקוסמית, ומדואליות מעין זו, יוצא ומתקיים שילוש אשר הינו המקור הקדמון למציאות כולה." "המציאות כולה מצויה לעולם באיזון שבין הפוטנציאלים של הקוסמוס למה שממשי בו בפועל, ואלו לעולם נמשכים להרמוניה על-ידי רוח האלוהיות."

לאו-טסה אף הציג את אחת ההצגות הראשונות של הדוקטרינה על אודות גמילת טובה כנגד רעה: "טוב מזמן טוב, ואולם, לזה אשר הינו טוב באמת, אף הרוע מזמן טוב".

הוא לימד את חזרתו של היצור אל הבורא, וצייר את החיים כהופעתה של אישיות מתוך הפוטנציאלים הקוסמיים; זאת בעוד שאת המוות הוא דימה לשיבתה הביתה של אישיות יצור זו. המושג שלו על אודות אמונת אמת היה יוצא-דופן, והוא אף דימה אותה ל"גישת ילד קטן".

הבנתו את תכלית הנצח של האל הייתה ברורה, לפי שאמר: "האלוהות המוחלטת איננה מתאמצת, אך היא תמיד יוצאת כאשר ידה על העליונה; היא איננה כופה על האנושות, אך לעולם היא עומדת הכן לענות על רצונותיה האמיתיים; רצונו של האל הינו נצחי בסבלנות, ונצחי בכך שביטוי הינו בלתי-נמנע". ועל איש הדת האמיתי אמר, בשעה שביטא את האמת כי ברכה גדולה היא לתת מאשר לקבל: "האדם הטוב אינו מבקש לשמור את האמת לעצמו, אלא מנסה להעניק את האוצרות הללו לחבריו, מכיוון שזאת הינה הגשמתה של האמת. רצונו של האל המוחלט מיטיב תמיד, ולעולם איננו הורס; תכליתו של המאמין האמיתי הינה לפעול תמיד, אך לעולם לא לכפות".

הלימוד של לאו על אודות אי-ההתנגדות, וכן ההבחנה אשר ערך בין פעולה לבין כפייה, עוותו מאוחר יותר בדמות האמונות של "לא לראות, לא לעשות ולא לחשוב דבר". ואולם, לאו מעולם לא לימד שגיאה מעין זו, זאת למרות שהצגתו את אי-ההתנגדות שימשה כגורם בהמשך התפתחותן של נטיותיהם הפציפיסטיות של העמים הסינים.

מסמך 94

ואולם, קיים אך מעט במשותף לטאו הפופולרי במאה העשרים באורנטיה ולרגשות הנשגבים והמושגים הקוסמיים של הפילוסוף הנושן אשר לימד את האמת באופן שבו תפש אותה, כך: האמונה באל המוחלט הינה המקור לאנרגיה האלוהית אשר תיבנה מחדש את העולם, ובאמצעותה ירקיע האדם אל איחוד רוחני עם הטאן, האלוהות הנצחית והבורא המוחלט של היקומים.

קונפוציוס (קונג פו-טצה) היה פילוסוף בן זמנו של לאן, במאה השישית בסין, וצעיר ממנו. קונפוציוס ביסס את הדוקטרינות שלו על המסורות המוסריות הטובות יותר מההיסטוריה הארוכה של הגזע הצהוב, והוא אף הושפע במידת-מה מן המסורות אשר נשתמרו מן המיסיונרים של שלם. עבודתו העיקרית כללה את איסוף אמרות החוכמה של הפילוסופים הקדומים. במהלך חייו שלו הוא היה מורה דחוי, אולם לכתביו וללימודו נודעו מאז השפעה כבירה בסין וביפן. קונפוציוס קבע אמת-מידה חדשה לשמאנים, בכך שהחליף את הקסם במוסריות. ואולם, הוא בנה טוב מדי; הוא הפך את הסדר לפטיש חדש, וביסס כבוד למנהגיהם של האבות הקדמונים, כבוד אשר עדיין נערץ על הסינים, עד לזמן כתיבתן של שורות אלה.

ההטפה הקונפוציוניסטית על אודות המוסריות התבססה על התיאוריה אשר גרסה כי הדרך הארצית הינה אך כצל מעוות של הדרך השמימית; כי התבנית האמיתית עבור הציוויליזציה בת החלוף הינה הבבואה של הסדר הנצחי בשמיים. במסגרת הקונפוציוניזם, היה המושג הפוטנציאלי של האל כפוף כמעט לחלוטין לדגש אשר הושם על דרך השמיים, היא תבנית הקוסמוס.

להוציא מתי מעט במזרח, הלימוד של לאו אבד כמעט לכולם, ואולם, כתביו של קונפוציוס היו מני אז את הבסיס למרקם המוסרי של התרבות של כשליש מתושבי אורנטיה. אף-על-פי שהעקרונות הקונפוציוניים הללו הנציחו את המיטב מן העבר, הם היו עוינים במידת-מה לאותה רוח חקירה הסינית אשר השיגה את ההישגים הנערצים הללו. הקיסר צ'ין שֶה-חֶאֶנְג־דִי התאמץ להילחם בהשפעותיהן של הדוקטרינות האלה, וכמוהו עשה, באמצעות לימודו, מו טי, אשר הכריז על אחווה המבוססת לא על חובה אתית אלא על אהבת האל, אך מאמצים אלו עלו בתוהו. מו טי ביקש להעיר מחדש את החיפוש הקדום אחר אמת חדשה, ואולם לימודו כשל אל מול התנגדותם הנמרצת של חסידי קונפוציוס.

בדומה למורים רוחניים ומוסריים רבים אחרים, מאמיניהם של לאו-טסה ושל קונפוציוס הפכו אותם בסופו של דבר לאלוהיים, באותם עידי חושך רוחניים בסין, אשר חצצו בין דעיכתה והתנוונותה של האמונה הטאואיסטית לבין בואם של המיסיונרים הבודהיסטית מהודו. במשך המאות הללו של ניוון רוחני, הידרדרה דתו של הגזע הצהוב לכדי תיאולוגיה אומללה שורצת שדים, דרקונים ורוחות רעות, וכל אלו העידו על חזרתם של פחדיה של הדעת האנושית הבלתי-מוארת. וסין, אשר הודות לדתה המתקדמת עמדה לפני בראש החברה האנושית, החלה לפגר מאחור, בשל כישלונה הארעי להתקדם במסגרת נתיב האמת של הפיתוח של אותה מודעות לאל, מודעות אשר הינה הכרחית לשם קדמה אמיתית, לא רק של בני-תמותה יחידים, אלא גם של הציוויליזציות הסבוכות והמורכבות המאפיינות את התקדמות התרבות והחברה בפלנטה אבולוציונית של זמן ומרחב.

7. גאוטמה סידהרתא

בתקופתם של לאו-טסה ושל קונפוציוס בסין, קם בהודו מורה גדול אחר של אמת. גאוטמה סידהרתא נולד במאה השישית לפני יסוע, במחוז נפאל אשר בצפון הודו. לאחר מכן טענו חסידי כי היה בנו של שליט עשיר ביותר, אלא שלאמיתו של דבר היה יורש העצר של מנהיג זוטא אשר שלט ללא התנגדות בעמק הררי קטן ונידח בדרום הרי ההימלאיה.

לאחר שש שנים של תרגול יוגה חסר-תוחלת, גיבש גאוטמה את התיאוריות אשר גדלו והפכו לפילוסופיה של הבודהיזם. סידהרתא לחם מלחמה נחושה אך נטולת-הצלחה במערכת הקסטות ההולכת וצומחת. הנסיך הנביא הצעיר הזה ניחן בכנות נשגבת ובחוסר אנוכיות ייחודית, ואלו משכו עד מאוד את אנשי הימים ההם. הוא פסק מן הנוהג לבקש גאולה עצמית באמצעות סבל פיזי וכאב אישי. והוא האיץ בחסידיו לשאת את בשורתו אל כל קצוות תבל.

הלימוד השפוי והמתון יותר של גאוטמה הגיע כהקלה מרעננת עבור הודו של ימי הבלבול ושל מנהגי הכת הקיצוניים. הוא הוקיע את האלים, את הכוהנים ואת קורבנותיהם, אך גם הוא כשל באשר להבחנתו באישיותו של האוניברסאלי האחד. מכיוון שלא האמין בקיומה של נשמה אנושית יחידנית, לחם גאוטמה, כמובן, באמונה עתיקת היום בגלגול הנשמות. הוא עשה מאמץ אצילי לשחרר את בני האדם מן הפחד, לגרום להם להרגיש בנוח ובבית ביקום העצום, ואולם הוא לא הצליח להראות להם את הנוכח לעבר אותו בית אמיתי ונשגב של בני התמותה המרקיעים – פרדיס – ולשירות המתרחב של קיום נצחי.

גאוטמה היה נביא של אמת, ואילו מילא אחר הוראותיו של הנזיר גודאד, ייתכן שהיה מעורר את הודו כולה הודות להשראה של תחיית בשורת שלם על אודות הגאולה מתוך אמונה. גודאד היה צאצא למשפחה אשר מעולם לא איבדה את מסורות המיסיונרים של מלכי-צדק.

בבְּנָאֶרְס ייסד גאוטמה את בית ספרו, והיה זה בשנה השנייה להיווסדו כאשר בְּאֹטְן, אחד מן התלמידים, דיווח למורו על אודות מסורותיהם של המיסיונרים של שלם באשר לבריתם של מלכי-צדק ואברהם; ואף כי לסידהרתא לא היה מושג ברור על אודות האב האוניברסאלי, הוא תמך בבירור בגאולה מתוך אמונה – אמונה פשוטה. הוא אף הצהיר על אמונתו בפני חסידיו, והחל לשלוח תלמידים בקבוצות של שישים על-מנת להכריז לכל תושבי הודו על "החדשות הטובות על אודות הגאולה ללא תמורה; על כך שכל בני האדם, גבוהים כנמוכים, יכולים להגיע לאושר באמצעות אמונה ביושרה ובצדק".

אשתו של גאוטמה האמינה בבשורת בעלה והייתה המייסדת של סדר נזירות. בנו הפך ליורשו והרחיב את הכת עד מאוד; הוא תפס את הרעיון החדש של גאולה באמצעות אמונה, אך בשנותיו המאוחרות היסס באשר לבשורת שלם על אודות חסד בתמורה לאמונה בלבד, ולעת זקנה הוא נפרד מן העולם במילים "פעלו למען גאולתכם שלכם".

כאשר הטיפו אותה במיטבה, הייתה בשורתו של גאוטמה על גאולה לכל, על חופש מן הקורבן, העינוי, הריטואל והכוהן, דוקטרינה מהפכנית ומדהימה לימנה. ולמרבה הפליאה, היא התקרבה עד מאוד לכדי היותה תחייה של בשורת שלם. היא סייעה בידי מיליוני נשמות מיאשות, ועל-אף העיוותים הנלעגים שלה במהלך מאות השנים שלאחר מכן, היא עדיין שרירה וקיימת כתקוותם של מיליונים בני-אדם.

סידהרתא לימד הרבה יותר אמת מזו אשר שרדה בכתות המודרניות הנושאות את שמו. הבודהיזם המודרני הינו תורתו של סידהרתא לא יותר מאשר הנצרות הינה תורתו של ישוע מנצרת.

8. האמונה הבודהיסטית

על-מנת להפוך לבודהיסט, על האדם היה רק להתוודות בפומבי באשר לאמונתו, בכך שדקלם את תפילת לקיחת המפלט: "אני מוצא מפלט בבודהה; אני מוצא מפלט בדוקטרינה; אני מוצא מפלט באחוזה".

מסמך 94

מקורו של הבודהים באישיות היסטורית ולא במיתוס. חסידיו של גאטמה כינו אותו סאקטה, כלומר מאסטר או מורה. על-אף שהוא עצמו לא טען להיותו על-אנושי או להיות לימודי כזה, במקדם החלו תלמידיו לקרוא לו *האחד המואר*, הבודהה; ומאוחר יותר, בודהה סק'אמוני.

בשורתו המקורית של גאטמה התבססה על ארבע אמיתות נאצלות:

1. האמיתות הנאצלות על אודות הסבל.

2. מקורותיו של הסבל.

3. חיסולו של הסבל.

4. הדרך לחסל את הסבל.

קשורה בקשר הדוק לדוקטרינה על אודות הסבל והבריחה ממנו, הייתה הפילוסופיה של הדרך המתמננת האצילה: נקודת המבט, השאיפה, הדיבור, ההתנהלות, הפרנסה, המאמץ, המודעות והריכוז הנכונים. גאטמה לא התכוון לנסות ולהשמיד את כל המאמץ, התשוקה והחיבה במהלך ההימלטות מן הסבל; אלא כי לימודו נועד להציג בפניו בן התמותה את חוסר התוחלת שבתליית מלוא התקוות והשאיפות במטרות בנות-חלוף ובתכליות חומריות. מה שנדרש מן המאמין האמיתי לא היה דווקא ההתנזרות מאהבה לרעיו, אלא ההתבוננות אל-מעבר לקשרים שבעולם החומר, אל המציאויות של עתיד הנצח.

חמישה היו הצווים המוסריים אשר להם הטיפף גאטמה:

1. לא תרצח.

2. לא תגנוב.

3. לא תנאף.

4. לא תשקר.

5. לא תשתה משקאות משכרים.

וכן היו מספר צווים נוספים, או משניים, אשר הבחירה לשמור אותם הייתה נתונה בידי המאמינים.

סידהרתא ממש לא האמין באלמותיות האישיות האנושית; הפילוסופיה שלו סיפקה אך סוג של המשכיות פונקציונאלית. הוא מעולם לא הגדיר בבירור מה התכוון לכלול בדוקטרינה של הנירוואנה. העובדה שניתן היה, תיאורטית, להתנסות בה במהלך הקיום בן התמותה מעידה על כך שלא נחשבה כמצב של השמדה מוחלטת. מושג הנירוואנה רמז על מצב של הארה עילאית ושל אושר נשגב, אשר בהם הותרו כל האזיקים הכובלים את האדם אל עולם החומר; התקיים חופש מכל התשוקות של החיים האנושיים וישועה מן הסכנה שאי-פעם תתרחש מחדש התנסות של התגשמות בגוף.

בהתאם ללימוד המקורי של גאטמה, הגאולה מושגת הודות למאמץ האנושי, ובלא תלות בסיוע אלוהי; אין כל מקום, אם כן, לאמונה גואלת או לתפילות לכוחות על-אנושיים. גאטמה, במאמץ להפחית באמונותיה הטפלות של הודו, ניסה להסיט את בני האדם הרחק מן הטענות הבוטות על

גאולה קסומה. ובעשותו כן, הוא הותיר את הדלת פתוחה לרווחה לאלו אשר הגיעו אחריו לפרש באופן שגוי את לימודו, ולהכריז כי כלל המאמץ האנושי המכוון להישגיות הינו פוגעני ומכאיב. אלו אשר באו אחריו התעלמו מן העובדה שהאזרח הגבוה ביותר קשור לעיסוק אינטליגנטי ונלהב המכוון להגשמתן של מטרות ראויות, וכי הישגים מעין אלו מהווים קדמה אמיתית בהגשמה העצמית הקוסמית.

האמת הגדולה בתורתו של סידהרתא הייתה הכרזתו על יקום של צדק מוחלט. הוא לימד את הטובה שבפילוסופיות נטולות-האל אשר הומצאו מאז ומעולם על-ידי האדם; היה זה ההומניזם האידיאלי, והוא ביער ביעילות גדולה את כלל הבסיס של האמונות הטפלות, של טקסי הקסם ושל הפחד מפני רוחות הרפאים והשדים.

חולשתה הגדולה ביותר של הבשורה המקורית של הבודהיזם הייתה העובדה שהיא לא ייצרה דת של שירות נטול-אנוכיות לחברה. במשך זמן רב הייתה האחוה הבודהיסטית קהילה של תלמידים-מורים, ולא אחוות מאמינים. גאוטמה אסר עליהם לקבל כסף וכך ביקש למנוע את צמיחתן של נטיות היררכיות. גאוטמה עצמו היה חברתי ביותר; ואכן, חייו היו גדולים יותר ממה שלו הטיף.

9. התפשטות הבודהיזם

הבודהיזם שגשג משום שהציע גאולה באמצעות אמונה בבודהה, באחד המואר. יותר מכל מערכת דתית אחרת במזרח אסיה, הבודהיזם ייצג את אמיתותיו של מלכי-צדק. ואולם הבודהיזם לא הפך נפוץ כדת, עד אשר אימץ אותו בן המלוכה מן המעמד הנמוך אשוקה, אשר עשה כן מתוך הגנה עצמית, ואשר לצד אהנתון שבמצרים, היה אחד מן השליטים האזרחיים הבולטים בתקופה שבין מלכי-צדק למיכאל. אשוקה, באמצעות תעמולת המיסיונרים הבודהיסטים שלו, בנה אימפריה הודית כבירה. במשך תקופה שנמשכה עשרים וחמש שנה הוא הכשיר ושילח יותר משבעה-עשר אלף מיסיונרים אל הקצוות הרחוקים ביותר של העולם המוכר. תוך דור אחד, הוא הפך את הבודהיזם לדת השלטת במחצית העולם. במהרה התבסס הבודהיזם בטיבט, בקשמיר, בסרי-לנקה, בבורמה, בג'אווה, בסיאם, בקוריאה, בסין וביפן. וככלל, הייתה זו דת נעלה בהרבה על אלה אשר החליפה או באה לשפר.

סיפור תפוצתו של הבודהיזם ממולדתו שבהודו אל אסיה כולה, הינו אחד מן הסיפורים המרגשים ביותר על אודות מסירותם הרוחנית ונחישותם המיסיונרית של אנשי דת כנים. מוריה של בשורת גאוטמה לא רק שרדו באומץ את הסכנות שבדרכי השיירות היבשתיות, אלא גם עמדו אל מול הסכנות הימיות של סין, בעודם ממשיכים במשימתם ביבשת אסיה ומביאים אל העמים כולם את מסר אמונתם. ואולם, הבודהיזם הזה לא היה עוד הדוקטרינה הפשוטה של גאוטמה; הוא היה לבשורת הנס אשר הפכה אותו לאל. וככל שהבודהיזם נפוץ הרחק ממולדתו אשר ברמות של הודו, הוא הפך שונה יותר ויותר מן הלימוד של גאוטמה, ודומה יותר ויותר לדתות אשר אותן החליף.

ומאוחר יותר הושפע הבודהיזם עד מאוד מן הטאואיזם בסין, מן השינטו ביפן ומן הנצרות בטיבט. בחלוף אלף שנה הבודהיזם בהודו פשוט קמל ונמוג. הוא עבר תהליך של ברהמיניזציה, ולאחר מכן נכנע באופן משפיל לאסלאם, בעוד שברוב חלקי שאר המזרח הוא התנוון לכדי טקס שגאוטמה סידהרתא מעולם לא היה מזהה.

בדרום שרד הקטריאויטיפ הפונדמנטליסטי של תורתו של סידהרתא, בסרי-לנקה, בבורמה ובחצי האי של הודו-סין. זהו זרם ההינאינה של הבודהיזם, אשר נאחז בדוקטרינה המוקדמת, או האנטי-חברתית.

מסמך 94

ואולם, אף בטרם הקריסה בהודו, החלו קבוצות של חסידי גאוטמה בסין ובצפון-הודו לפתח את לימוד המאהיאנה, "הדרך הגדולה" לגאולה, וזאת בניגוד לטהרנים בדרום אשר דבקו בהיניאנה, או "הדרך הקטנה". ואנשי זרם המאהיאנה הללו השתחררו מן המגבלות החברתיות אשר היו טבועות בדוקטרינה הבודהיסטית, ומני אז המשיך הזרם הצפוני של הבודהיזם להתפתח בסין וביפן.

כיום הבודהיזם הינו דת חיה וצומחת משום שהיא מצליחה לשמר הרבה מן הערכים המוסריים הגבוהים ביותר של אלו הדבקים בה. היא מעודדת שלוה ושליטה-עצמית, מעצימה את הרוע ואת האושר, ותורמת רבות למניעת הצער והאבל. אלו המאמינים בפילוסופיה הזו חיים חיים טובים יותר מאשר רבים שלא מאמינים בה.

10. הדת בטיבט

בטיבט ניתן למצוא את החיבור המוזר ביותר של הלימוד של מלכי-צדק עם הבודהיזם, ההינדואיזם, הטאואיזם והנצרות. כאשר המיסיונרים הבודהיסטים נכנסו לטיבט, הם מצאו מצב של פראיות פרימיטיבית אשר דמה עד מאוד לזה אשר מצאו המיסיונרים הנוצרים המוקדמים בקרב שבטיה הצפוניים של אירופה.

הטיבטים פשוטי הדעת הללו לא היו מוכנים לוותר לחלוטין על קסמיהם ועל קמעוניהם הנושנים. בחינה של טקסי הדת של הריטואלים הטיבטיים ד-היום מגלה אחוות כוהנים גלוחי ראש אשר תפחה יתר-על-המידה, ואשר מתרגלת ריטואל מורכב הכולל שימוש בפעמונים, לחשים, קטורת, מצעדים, מחרוזות תפילה, דיוקנאות, קמעות, תמונות, מים קדושים, תלבושות מרהיבות ושירת מקהלה מפותחת. יש להם דוגמות קשיחות ואמונות מגובשות, טקסים מיסטיים וצומות מיוחדים. ההיררכיה שלהם כוללת נזירים, נזירות, ראשי מנזרים ואת הלמה הגדול. הם מתפללים למלאכים, לקדושים, לאם קדושה ולאלים. הם מתוודים ומאמינים בפורגטוריום. מנזריהם נרחבים והקתדרלות שלהם מרהיבות. הם ממשיכים ומתרגלים רצף בלתי-נגמר של ריטואלים קדושים ומאמינים שטקסים מעין אלו יקנו להם גאולה. התפילות מחוברות לגלגל, והם מאמינים שכאשר מסובבים אותו בקשותיהם הופכות יעילות יותר. בזמנים המודרניים לא קיים עם אחר שבקרבו ניתן למצוא מנהגים רבים כל-כך אשר מקורם בדתות רבות כל-כך; והדבר בלתי-נמנע שהצבר מעין זה של פולחנים דתיים יהפוך להיות מגושם באופן יוצא-דופן ומעיק באופן בלתי-נסבל.

לטיבטים יש דבר-מה מכל הדתות המובילות בעולם, למעט מן הלימוד הפשוט של הבשורה הישועית: היות בנים לאל, היות אחים לאדם והיות אזרחים המרקיעים בהתמדה ביקום הנצח.

11. הפילוסופיה הבודהיסטית

הבודהיזם נכנס לסין באלף הראשון לאחר ישוע, והוא התאים ביותר למנהגים הדתיים של הגזע הצהוב. במסגרת פולחן האבות הקדמונים, הם התפללו מזה זמן רב למתים; כעת הם היו יכולים גם להתפלל עבורם. עד מהרה התמזג הבודהיזם עם המנהגים הריטואליסטיים אשר שרדו מן הטאואיזם, אשר הלך והתפרק. דת משולבת חדשה זו, על מקדשי הפולחן ועל טקסי הדת המובחנים שלה, הפכה במהרה לכת המקובלת באופן כללי על אנשי סין, קוריאה ויפן.

אף-על-פי שבמובנים מסוימים מצער הדבר כי הבודהיזם לא הופץ בעולם בטרם עיוותו חסידיו של גאוטמה את מסורות הכת ואת תורתה, עד כדי כך שהפכו את גאוטמה להווייה אלוהית; למרות זאת, התברר כי מיתוס זה על אודות חייו כבן-אנוש, אשר יופה בעזרת ניסים רבים, מאוד מצא חן בעיני תלמידי הבשורה הצפונית של הבודהיזם, המאהיאנה.

כמה מחסידיו המאוחרים יותר לימדו כי רוחו של בודהה סקנאמוני חזרה מדי תקופה לכדור הארץ בדמות בודהה חי, וכך פתחו את השער להנצחתם הבלתי-נגמרת של דיוקנאות, מקדשים, וריטואלים של הבודהה, כמו גם של "בודהה חיים" מתחזים. וכך מצאה את עצמה לבסוף דתו של המורד ההודי הגדול כבולה באותם מנהגים טקסיים ולחשים טקסיים אשר כנגדם הוא נלחם באומץ כה רב, ואשר אותם הוקיע בגבורה שכזו.

ההתקדמות הגדולה ביותר במסגרת הפילוסופיה הבודהיסטית הייתה בהבנה כי כל אמת הינה יחסית. באמצעות הפעלת ההיפותזה הזו הצליחו הבודהיסטים להתאים וליישב סתירות בתוך כתבי הקודש של דתם הם, וכן הבדלים שבין כתביהם לבין כתבים רבים אחרים. נלמד כי האמת הקטנה הינה בעבור הדעת הקטנה, ואילו האמת הגדולה הינה בעבור דעת כבירה.

עוד טענה פילוסופיה זו כי טבע הבודהה (האלוהי) מצוי בכל בני האדם; כי האדם, באמצעות מאמציו שלו, יכול להגיע ולהגשים את אלוהותו הפנימית. ולימוד זה הינו אחת מן התצוגות הבהירות ביותר של האמת על אודות המכווננים השוכנים אשר הוצגה על-ידי דת כלשהי באורנטיה מאז ומעולם.

ואולם, מגבלה גדולה בבשורתו המקורית של סידהרתא, כפי שנתפרשה על-ידי הבאים אחריו, הייתה הניסיון לשחרר את העצמי האנושי לחלוטין מכל מגבלות הטבע האנושי בן התמותה באמצעות הטכניקה של בידוד העצמי מן המציאות האובייקטיבית. ההגשמה הקוסמית האמיתית הינה תוצאה של הזדהות עם המציאות הקוסמית ועם הקוסמוס הסופי של האנרגיה, הדעת והרוח, כפי שהוא מוגבל על-ידי המרחב ומותנה על-ידי הזמן.

ואף-על-פי שהטקסים והמצוות החיצוניות של הבודהיזם הזדהו עד מאוד בידי אלו של הארצות שאליהן הוא הגיע, התנוונות זו לא הייתה לחלוטין מנת חלקם של החיים הפילוסופיים של הוגי הדעת הגדולים, אשר מעת לעת אימצו מערכת חשיבה ואמונה זו. במשך למעלה מאלפיים שנה, התרכזו רבים מן המוחות הגדולים ביותר באסיה בבעיה של קביעת האמת המוחלטת והאמת על אודות המוחלט.

האבולוציה של מושג גבוה על אודות המוחלט הושגה באמצעות ערוצי חשיבה רבים ונתיבי היסק עקלקלים. העפלתה מעלה של הדוקטרינה על אודות האינסופיות לא הייתה מובחנת כשם שהייתה האבולוציה של מושג האל בתיאולוגיה העברית. ואף-על-פי-כן, המוחות הבודהיסטיים הגיעו לרמות נרחבות מסוימות, שהו בהן, וחלפו דרכן בדרכם להגות במקור הקדמון של היקומים:

1. *האגדה על אודות גאוטמה*. בבסיס המושג עמדה העובדה ההיסטורית על אודות חייו ולימודו של סידהרתא, הנסיך הנביא של הודו. האגדה, בעודה חולפת דרך מאות בשנים ולרוחב ארצות אסיה הנרחבות, צמחה לכדי מיתוס, עד אשר התעלתה אפילו מעל המעמד של הרעיון של גאוטמה כאחד המואר, והחלה לספח אליה תכונות נוספות.

2. *הבודהות המרובים*. הוסק כי אם גאוטמה בא אל עמי הודו, כי אז בעבר הרחוק ובעתיד הרחוק, בורכו גזעיה של האנושות, וללא ספק יבורכו, במורים אחרים של אמת. וכך נולד הלימוד על אודות הבודהה המרובים, אשר מספרם הינו בלתי-מוגבל ואינסופי, וכן כי כל אחד יכול לשאוף להפוך לכזה – להגיע לרמת האלוהיות של בודהה.

3. *הבודהה המוחלט*. בזמן שבו החל מספרם של הבודהה להתקרב לאינסוף, נדרשו המוחות של אותם הימים לאחד-מחדש את המושג המסורבל הזה. ובהתאם לכך, החלו ללמד כי כל הבודהה כולם לא היו אלא מופע של מהות גבוהה יותר, אחד נצחי כלשהו מתוך הקיום האינסופי והבלתי-מוגדר, מקור מוחלט כלשהו של המציאות בכללותה. מכאן ואילך, נפרד מושג האלוהות של

הבודהיזם, בצורתו הגבוהה ביותר, מאישיותו האנושית של גאוטמה סידהרתא, ומתנתק מן המגבלות האנתרופומורפיות אשר ריסנו אותו. מושג סופי זה על אודות הבודהה הנצחי יכול להזדהות היטב עם המוחלט, ולעתים אף עם ה'אני הוא זה' האינסופי.

בעוד שהמושג הזה של אלוהות מוחלטת מעולם לא היה פופולרי בקרב עמי אסיה, הוא אכן אפשר לאינטלקטואלים של הארצות האלה לאחד את הפילוסופיה שלהם ולהביא את הקוסמולוגיה שלהם לידי הרמוניה. מושג הבודהה המוחלט הינו לעיתים אישי-כביכול, ולעיתים לחלוטין בלתי-אישי – אפילו כוח יצירתי אינסופי. מושגים מעין אלו, אף כי הם מסייעים לפילוסופיה, אינם הכרחיים להתפתחות הדתית. אפילו ליהוה האנתרופומורפי יש ערך דתי רב יותר מאשר למוחלט המרוחק באופן אינסופי של הבודהיזם או הברהמיניזם.

לעיתים נחשב המוחלט אפילו כמוכל בתוך ה'אני הוא זה' האינסופי. ואולם, ההשערות האלה היו חשובות כקליפת השום להמונים הרעבים, אשר כמהו לשמוע מילות הבטחה, לשמוע את הבשורה הפשוטה של שלום, על כך שאמונה באל תבטיח את החסד האלוהי ואת ההישרדות הנצחית.

12. מושג האל בבודהיזם

החולשה הגדולה ביותר בקוסמולוגיה של הבודהיזם הייתה כפולת פנים: ההזדהות שלו באמונות הטפלות הרבות של הודו ושל סין; ורוממותו של גאוטמה, ראשית כאחד המואר, ולאחר מכן כבודהה הנצחי. ממש כשם שהנצרות סבלה מספיגת כמות ניכרת של פילוסופיה אנושית שגויה, כך גם הבודהיזם נושא את סימן הלידה האנושי שלו. ואולם, לימודו של הבודהה המשיך להתפתח במשך אלפיים וחמש-מאות השנים האחרונות. עבור אדם בודהיסטי נאור, מושג הבודהה אינו קשור לאישיותו האנושית של גאוטמה יותר מאשר המושג של יהוה זהה לרוח השד של חורב עבור אדם נוצרי נאור. לעיתים קרובות גורמים המחסור במונחים וההיאחזות הרגשנית במערכת מונחים נושנה, לכישלון בהבנת משמעותה האמיתית של האבולוציה של המושגים הדתיים.

בהדרגה החל להופיע בבודהיזם מושג האל, כפי שהוא עומד בניגוד למוחלט. שורשיו מצויים בימיו המוקדמים של הפיצול בין חסידי הדרך הקטנה לבין חסידי הדרך הגדולה. בקרב חטיבה שנייה זו של הבודהיזם הבשיל לבסוף המושג הדואלי של האל ושל המוחלט. צעד אחר צעד, מאה אחר מאה, התפתח מושג האל, עד אשר, עם לימודיהם של ריונין, הונן שוין ושינג'אן ביפן, נשא מושג זה לבסוף פרי בדמות האמונה בבודהה אָמִידָה.

המאמינים הללו לומדים כי הנשמה יכולה, עם התנסותה במוות, לבחור לשהות בפרדיס בטרם תיכנס לנירוואנה, שהינה הקיום האולטימטיבי. מוכרז כי גאולה חדשה זו מושגת באמצעות אמונה בחסד האלוהי ובדאגה האוהבת של אמידה, אל הפרדיס אשר במערב. במסגרת הפילוסופיה שלהם, מאמינים חסידיו של אמידה כי המציאות האינסופית מצויה מעבר לכל הבנה בת-תמותה וסופית; במסגרת דתם, הם נאחזים באמונתם באמידה רב-החסד, אשר אוהב את העולם עד כדי כך שלא יסבול שאפילו בן-תמותה אחד הקורא בשמו באמונת אמת ובלב טהור ייכשל בהשגת האושר הנשגב של פרדיס.

חוזקו הגדול של הבודהיזם הינו בכך שמאמיניו חופשיים לבחור באמת מכל הדתות כולן; רק לעיתים רחוקות אפיין חופש בחירה שכזה דת כלשהי באורנטיה. במובן הזה, כת השין שביפן הפכה לאחת מן הקבוצות הדתיות המתקדמות ביותר בעולם; היא החייתה את רוח המיסיונריות הנושנה של חסידי גאוטמה והחלה לשלוח מורים אל עמים אחרים. הנכונות לאמץ אמת ממקור כלשהו היא אכן נטייה ראויה לשבח, באשר היא הופיעה בקרב מאמינים דתיים במחצית הראשונה של המאה העשרים לאחר ישוע.

מסמך 94

הבודהיזם עצמו חווה תחייה במאה העשרים. הודות למגע עם הנצרות, ההיבטים החברתיים של הבודהיזם השתפרו במאוד. בלבבות הכוהנים הנזירים של האחוזה ניצתה מחדש הכמיהה ללמוד, ותפוצתו של החינוך ברחבי מחוזות האמונה הזו תגרום בוודאי להתקדמויות חדשות באבולוציה הדתית.

בזמן כתיבת שורות אלה, תלויה תקוותה של מרבית אסיה בבודהיזם. האם שוב תקבל אמונה נאצלת זו – אשר התמידה להתקדם באומץ כה רב דרך עידני החושך של העבר – את האמת על אודות המציאויות הקוסמיות המתרחבות, ממש כשם שתלמידיו של המורה הגדול בהודו הקשיבו לפנים להכרזתו על אמת חדשה? האם תענה אמונה קדומה זו שוב לתמריץ המחייה של תצוגת מושגים חדשים על אודות האל והמוחלט, מושגים שאותם חיפשה במשך זמן כה רב?

אורנטיה כולה ממתנה להכרזה על המסר המרומם של מיכאל, חופשי מכל הדוקטרינות והדוגמות אשר הצטברו במשך תשע-עשרה מאות של מגע עם הדתות ממקור אבולוציוני. בשלה השעה להצגה בפני הבודהיזם, הנצרות, ההינדואיזם, ואף בפני אנשים מכל הדתות כולן, לא את הבשורה על אודות ישוע, אלא את המציאות החיה והרוחנית של בשורת ישוע.

[הוצג על-ידי מלכי-צדק של נבאדון.]